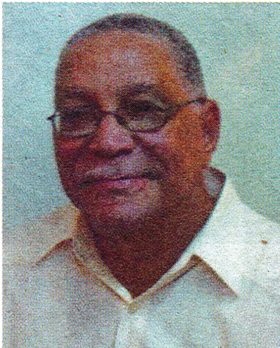
Henry Toré, de taalvirtuoos

De rode, oranje en gele vlammen op de achtergrond moesten aangeven dat het er heet aan toeging in het televisieprogramma 'Skina kayente'. De discussie ging deze keer over het functioneren van het bestuurlijk apparaat op Bonaire.

door Hubert V. Penza

Men koos voor een directe band met het moederland, maar vindt dat de Bonairiaan toch te weinig invloed heeft op de besluitvorming. Een eiland van amper 16.000 zielen is in een mum van tijd uitgebreid tot meer dan 20.000 inwoners. Maar in de wijken, straten en stegen is de Bonairiaan nauwelijks te zien. 'Hebben ze zich verscholen?'. 'Nan a skonde nan kurpa?'. Weliswaar gaat jong en oud bij de nationale feestdagen zoals Dia di Rincon, de regatta en carnaval met hun folklore van muziek, zang en dans, feestend door de straten van Kralendijk en Rincon. Dit alles om cultuuruiting en cultuurbehoud. In het educatieve programma 'Herensia' wordt de historie van het eiland levendig gehouden. Maar... is dit genoeg, gezien de ontwikkeling in de samenstelling van de bevolking en andere interne en externe invloeden op de gemeenschap?

De beroemde Amerikaanse bokser Muhammad Ali riep na een verloren wedstrijd naar het publiek: 'Slijp de messen, wij komen terug. I shall fly like a butterfly and sting like a bee.' In de revanchewedstrijd die erop volgde, sloeg hij zijn tegenstander met een snoeiharde linkse directe knock-out. Zou de Bonairiaan zich in de catacomben hebben teruggetrokken om ook de messen te slijpen? 'Ik weet het niet. Wie weet?'
Maar kijk! Heel in de verte is er een lichtpuntje in de duisternis. In het vage schijnsel kun je de contouren van een gezicht zien dat steeds dichterbij komt en zichtbaarder wordt... Henry Toré (1940, Curaçao).

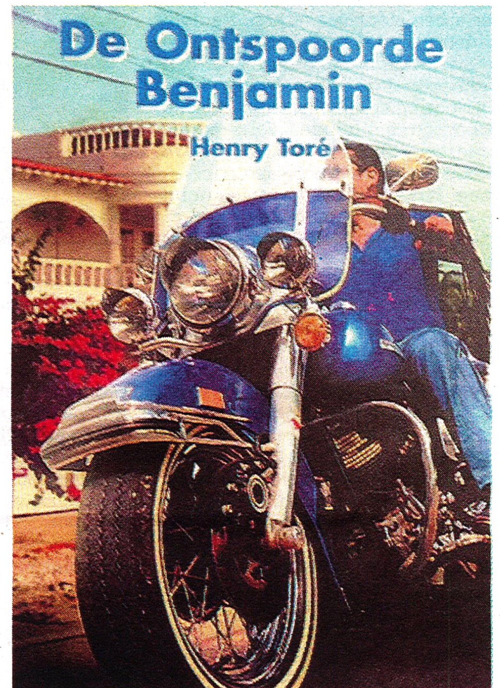
Na begin jaren zestig zijn onderwijzersopleiding te hebben afgerond was hij van 1964 tot 1996 werkzaam in het onderwijs op Bonaire als onderwijzer, inspecteur van het onderwijs en directeur Scholengemeenschap Bonaire. Hij is thans gepensioneerd maar bekleedt nog verschillende officiële functies en is zeer actief in het sociale leven op Bonaire. 'Un hòmber di mil kampaña.' Wat hem bijzonder maakt, is dat hij Bonaire en de andere eilanden in het Nederlandse taalgebied literair op een hoger plan heeft gebracht met zijn romans en gedichten. Van zijn hand verschenen de romans 'Een tropische kruisiging' (1997), 'De ontspoorde Benjamin' (1999), 'Tranen over Matravagera (2003) 'Broos geluk' (2010) en 'De Eed' (2020).
In een recensie over de roman 'De ontspoorde Benjamin' schreef de bekende journaliste van de Gelderlander, Ellen Willems-Herrera het volgende:

"Henry Toré geeft in deze roman blijk van een scherp, accuraat en gedetailleerd observatievermogen gekoppeld aan een levendige en fascinerende verteltrant. Deze roman is het scheppingsproduct van een Antilliaanse Nederlander die het Nederlands virtuoos beheerst en het daarbij lardeert met typisch Papiamentse uitdrukkingen. Het geheel heeft een verrassend effect: een soms archaïsche, maar ook poëtische, rijke taal. Zijn bijna lyrische stijl herinnert mij aan een andere grote schrijver binnen het Nederlands taalgebied, wijlen Albert Helman. In Henry Toré heeft zich een veelbelovende auteur van grote allure aangekondigd. Moge deze ster blijven schitteren in deze en nog te scheppen nieuwe werelden in woorden."

Ik zou er aan willen toevoegen: zijn gevoel voor humor dat sterk terug te vinden is in zijn onnavolgbare woordspelingen in de boeken die hij geschreven heeft. Een zeer begaafde Surinaamse dichter die vele jaren op Curaçao heeft gewoond en er is gestorven, Shrinivási (pseudoniem voor Martinus H. Lutchman 1926), zei vaak: veel inspiratie voor mijn gedichten heb ik van dit eiland gekregen en daar ben ik zeer dankbaar voor. In het gedicht 'Curaçao 2009' schreef hij aan het eind:

het eiland
eindeloos mooi
dwingt mij het te beschrijven
zoals het is

Hoe kan het anders dat Toré om zijn romans te schrijven ook ongetwijfeld veel inspiratie van Bonaire heeft gekregen. Het eiland waar hij al meer dan vijftig jaar woont. In de romans 'Tranen over Matravagera' en 'De Eed' is de Bonairiaanse invloed op zijn literaire werk sterk terug te vinden.
In 'Een tropische kruisiging' komt zijn levendige en zijn fascinerende verteltrant die je in zijn greep houdt, sterk naar voren. Hier beschrijft hij de emotionele beleving en spanning voorafgaand aan het luiden van de schoolbel, bij het uitgaan van de school. Zowel de leerling die de bel moest luiden en de anderen in afwachting hiervan, beleefden op dat moment de magische aantrekkingskracht van de bel. Herkenbaar voor velen die in de jaren vijftig op de lagere school zaten.

Ook als dichter heeft hij zijn sporen verdiend. Hieronder een deel uit het gedicht 'Barbulètè':

Barbulètè di mi kurason
pa ki rason
I dor di ki afan
bo'n ke bin para den mi planti' man?

Riba alanan
di seda tierno
bibitu i liheritu
bo ta totobiá i zeilu

Alanan di
koló briante
ku ta kousa sensashon
vibrante.

Pa wowo
un karisia
pa kurason
deseo di konkista.

Henry Toré heeft de messen geslepen, dartelde als een barbulètè in de literatuurflora en stak als een bij deze tot grote hoogte in het Nederlandse taalgebied en dat van Bonaire in het bijzonder.